

*Երևանի պետական համալսարանի ռադիոհեռուստատեսային ժուռնալիստիկայի ամբիոնի
դոցենտ, բանասիրական գիտությունների թեկնածու*

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԵՌՈՒՍՏԱՐՏԱԴՐԱՆՔԻ ՓՈԽԱԿԵՐՊՄԱՆ ՎՐԱ

Հաղորդակցական տեխնոլոգիաներն օրեցօր զարգանում են, իսկ ի հաշիվ հեռուստառադիոյունների՝ աճում է համացանցից օգտվողների թիվը: Ավանդական հեռուստատեսությունն իր դիրքերը զիջում է, քանի որ հեռուստառադիոյունի ժամանակակից պահանջներն ավելի շատ են: Եթե լրջագույն քայլեր չձեռնարկվեն, ապա համացանցը հեռուստատարադրանքը կօգտագործի միմիայն իր նպատակների համար և վտագ կա, որ հեռուստատեսությունը երկար կյանք չի ունենա:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ. հաղորդակցական տեխնոլոգիա, ազդեցություն, հեռուստատարադրանք, փոխակերպում:

Հեռուստառադիոյունն այսօր հեռուստատարադրանքը սպառում է յուրօրում կամ սոցիալական ցանցերում: Սա նշանակում է, որ նախկինում ամենադիտելի հաղորդումների ընթացքում հեռարձակվող գովազդը կորցնում է իր նշանակությունը: Եթե հաշվի առնենք այն հանգամանքը, որ հեռուստատարադրանքը ստեղծվում էր գովազդատուների վճարած գումարով, ապա այս դեպքում հեռուստառադիոյունը ֆինանսական հոսքերի բացակայության պայմաններում, կարող է դադարեցնել իր աշխատանքը:

Ավանդական ԶԼՄ-ներն ամբողջ աշխարհում փոխակերպվում են՝ հեռուստառադիոյուններն իրենց հատ-

կապես: Նույն մարտահրավերները հաղթահարելու խնդիր ունեն նաև հեռահաղորդակցության ընկերությունները:

«Աշխարհում ավանդական հեռախոսագանգերի քանակը շեշտակիորեն նվազում է: Մարդիկ գերադասում են «Վայբերը», «Սկայպը», «Ուոթսափը», «Ֆեյսբոքը»: Համացանցի արագ տարածումն էլ հեռահաղորդակցության ընկերությունների համար լուրջ մարտահրավեր է ստեղծում և մենք հասկանում ենք, որ եկել է նոր ծառայություններով մրցելու ժամանակը»¹:

Հայաստանում առաջին քայլն այս ոլորտում իրականացրեց «Արմենիա» հեռուստառադիոյունը. մեկ տարի առաջ համագործակցելով «Յուքոմ» ընկերության հետ ստեղծեց «Արմենիա Պրեմիում» հեռուստաալիքը, որտեղ գովազդ չկա, իսկ հաղորդումների ու ֆիլմերի զգալի մասը ցուցադրվում է մեկ օր առաջ: Նմանատիպ տարբեր ալիքներ են ստեղծվել, որոնք ուղղված են տարբեր տարիքային, սոցիալական, կրթական ու մշակութային խմբերին²:

Աշխարհի բազմաթիվ հեռուստառա-

1 «Բիլայն Հայաստան» ընկերության գլխավոր տնօրեն Անդրեյ Պյատախինի հետ փորձագիտական հարցազրույցից:

2 <http://www.tert.am/am/news/2016/11/07/Armen-Arzumanyan>, Հեռուստատեսությունը պետք է փոխվի, այլապես անդադնալիքներն կպարտվի համացանցին, «Պանարմենիան մեդիա գրուպ»-ի գործադիր տնօրեն Արմեն Արզումանյանի հարցազրույցից:

կերություններ ու հեռարձակողներ վաղուց կիրառում են վճարովի մալուխային հեռուստատեսության փորձը, և դա օգնում է գումար հայթայթել, ստեղծել հետաքրքիր նախագծեր, որոնք բաժանորդագրության արդյունքում հասանելի են դառնում հեռուստադիտողին: Չնայած որ Հայաստանում անալոգային հեռարձակումն ամբողջությամբ փոխակերպվեց թվայինի, այնուամենայնիվ, թվային ընդունիչների պահանջարկը հիմակա-նում զգացվեց մարզերում, որովհետև մայրաքաղաքում մալուխային հեռարձակման հնարավորություններն օգտագործվում են մեծ չափերով:

«Այսօր հեռուստատեսության զարգացման հիմնական ուղենիշը որակյալ և հետաքրքիր կոնտենտի արտադրությունն է, ինչը կարող են իրենց թույլ տալ միայն խոշոր և հարուստ հեռուստաընկերությունները»¹:

Հեռուստառադիոհեռարձակումն էլեկտրամագնիսական ալիքների միջոցով պատկերների և (կամ) հնչյունների կամ դրանց պայմանանշանների այնպիսի տարածումն է հաղորդագծով (ներառյալ՝ մալուխային կապով) կամ առանց հաղորդագծի (ներառյալ՝ ռադիոյով, հեռուստատեսությամբ կամ արբանյակային կապով եթեր հեռարձակումը), որ այդ պատկերները կամ հնչյունները հասանելի լինեն հասարակությանը: Հեռահաղորդակցական կապի ծառայություններն իրենց մեջ ներառում են ձայնի, տվյալների, տեքստերի, ձայնագրությունների, պատկերների փոխանցումը և դրա հետ կապված ծառայությունների մատուցումը: Այդ գործողությունների իրականացման համար հաղորդիչ միջոցները կարող են հիմնվել մեկ կամ մի քանի համակցված տեխնոլոգիաների

վրա: Այս ծառայություններն ուղղված են միայն տեղեկատվության փոխանցմանը և չեն առնչվում բովանդակային մասի ստեղծմանը: Հեռուստատեսային ազդանշանների փոխանցումը կարող է ներառել հեռուստաալիքով հեռարձակվող ամբողջական ծրագրի բաժանումը փաթեթների: Արբանյակային կապի ծառայությունները ներառում է ձայնի, տվյալների, տեքստերի, ձայնագրությունների, պատկերների փոխանցման համար արբանյակային կապն ապահովող միջոցների սպասարկումն ու շահագործումը կամ այդ կապից օգտվելու հնարավորության տրամադրումը, հեռուստաալիքներով ու հեռուստատեսային կայաններից և ցանցերից կամ ռադիոցանցերից ստացված ձայնա-, տեսածրագրերի, տեքստերի փոխանցումն անմիջական սպառողին, ինչպես նաև ինտերնետից օգտվելու հնարավորության տրամադրումը՝ արբանյակային հեռահաղորդակցական կապն ապահովող օպերատորի կողմից: Այստեղ դասակարգվող միավորների գործունեությունը չի ներառում ծրագրերի ստեղծման գործընթացը: Հեռահաղորդակցության այլ ծառայություններն իրենց մեջ ներառում են արբանյակների դիտումը, կապուղիների հեռուստաչափումը, ռադարային կայանների ծառայությունները, արբանյակային վերջնականայանների (տերմինալների) և մեկ կամ ավելի վերգետնյա հաղորդակցման համակարգերի միջև անմիջական հեռահաղորդակցական կապը (հեռարձակումը և ընդունումը) արբանյակային համակարգի հետ ապահովող սպասարկման միջոցների շահագործումը, ոչ սեփական ISP (Internet service provider) կամ կառավարվող ISP ցանցի միջոցով ինտերնետից օգտվելու հնարավորության տրամադրումը օգտվողին, հասարակական վայրերում ինտերնետից օգտվելու հնարավորության տրամադրումը հեռախոսացանցի միջոցով, գործող հեռահաղորդակցական համակարգերի միջոցով այլ ծառայությունների մատուցումը, հե-

1 <http://www.panorama.am/am/news/2016/07/07/%D4%B1%D5%AC%D5%A5%D6%84%D5%BD%D5%A5%D5%B5-%D5%8E%D5%B8%D5%AC%D5%AB%D5%B6/1609195>, ՌԴ կապի և զանգվածային հաղորդակցման փոխնախարար Ալեքսեյ Վոլինի հարցազրույցից:

ռահաղորդակցական կապի վերավաճառքի գործունեությունը (ցանցի որոշակի ծավալի ծառայությունների գնումը և վերավաճառքը, առանց լրացուցիչ ծառայությունների մատուցման)¹:

Լարային հեռահաղորդակցական համակարգերի ծառայություններն են՝ հեռախոսային ցանցի, հեռագրական կապի, ինտերնետ հասանելիության, մալուխային հեռուստատեսային համակարգերի:

Անլար հեռահաղորդակցական համակարգերի ծառայություններն են՝ բջջային հեռախոսակապի, ռադիոալիքային (փեյջինգային), շառավղային գործողության, ինտերնետ հասանելիության:

Մալուխային հեռուստատեսության հաղորդակցության համակարգերին միացման բաժանորդների քանակը որոշվում է մալուխային հեռուստատեսության համակարգին միացված բնակարանների քանակով²:

Հայաստանի Հանրապետության հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի տվյալների համաձայն 2016 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ ՀՀ բոլոր քաղաքային և գյուղական համայնքներն ապահովված են առնվազն մեկ օպերատորի հանրային շարժական կապի ծածկույթով: Ընդ որում, համայնքների 4, 2 տոկոսն ապահովված է 1 օպերատորի, 18, 1 տոկոսը՝ 2 օպերատորների և 77.7 տոկոսը՝ 3 օպերատորների հանրային շարժական կապի ծածկույթով:

Ըստ օպերատորների հաշվետվությունների՝ բջջային կապի բաժանորդների թվաքանակը Հայաստանում 2016թ. երրորդ եռամսյակում հասել է 3 486 480

– ի, ինչը նախորդ եռամսյակի համեմատ ցույց է տվել 52 084 բաժանորդների աճ: 2015 թվականին այս ցուցանիշը հասնում էր 3 424 236-ի³:

Ըստ օպերատորների՝ բաժանորդները բաշխվում են հետևյալ կերպ. փակագծերում տրված է աճը մեկ եռամսյակի ընթացքում.

Vivacell – 2 112 606 (+28 444)

Beeline – 890 507 (+26 945)

Ucom – 483 367 (–3 305)⁴:

Սա նշանակում է, որ ինչքան ավելանում է բաժանորդների թիվը, այդքան ավելանում է հաղորդակցական նոր տեխնոլոգիաներով հեռուստաարտադրանք դիտողների քանակը: Դրան գուցահեռ հեռուստահեռարձակման թվային համակարգին անցման հայեցակարգը և դրա իրականացման միջոցառումներն էլ նպատակաուղղված են ապահովելու բազմաբովանդակ հեռուստահեռարձակման լայն հասանելիությունը և մատչելիությունը, հաճախականությունների տիրույթների արդյունավետ օգտագործումը, հեռուստահեռարձակման և տեղեկատվական ցանցերի համակցելիությունը, հեռարձակման պլատֆորմների օգտագործման համաձայնեցվածությունը և տեղեկատվական ոլորտում կիրառվող տեխնիկական միջոցների համատեղելիությունը⁵:

Համաձայն «Հեռուստատեսության և ռադիոյի մասին» ՀՀ օրենքի՝ Հեռուստատեսության և ռադիոյի ազգային հանձնաժողովի կողմից 2010թ. դեկտեմբերի 16-ին անցկացված մրցույթներում

1 <http://www.arlis.am/DocumentView.aspx?DocID=77362>, ՀՀ վիճակագրության պետական խորհրդի որոշում, 20 մայիսի 2011 թվականի թիվ 03-Ն:

2 <http://www.armstat.am/file/Qualitydec/am/19.23.pdf>, ՀՀ ազգային վիճակագրության ծառայության պաշտոնական կայքէջ:

3 http://www.noravank.am/arm/articles/detail.php?ELEMENT_ID=13460&sphrase_id=57070, Ս. Մարտիրոսյան, Հայաստանի հեռահաղորդակցության ոլորտը 2014թ. տվյալներով:

4 <http://www.media.am/armenian-telecommunication-2016>, Ս. Մարտիրոսյան, 2016 թվականի Հայաստանի հեռահաղորդակցությունը:

5 Հայաստանի Հանրապետությունում թվային հեռուստատեսային հեռարձակման համակարգի ներդրման գործընթացը սկսվել է 2009թ-ին, երբ ՀՀ կառավարության 12.11.2009թ-ի թիվ 47 արձանագրային որոշմամբ հաստատվել է համապատասխան հայեցակարգը:

թվային հեռարձակման ցանցի միջոցով հանրապետական, մայրաքաղաքային և մարզային սփռման իրավունք է ստացել թվով 28 հեռուստաընկերություն, այդ թվում՝

- հանրապետական սփռում՝ 8 (երկու հանրային հեռուստաալիք՝ ընդհանուր ուղղվածության և հոգևոր-մշակութային, հինգ մասնավոր հեռուստաալիք՝ ընդհանուր ուղղվածության, մեկ վերահեռարձակվող հեռուստաալիք)։

- մայրաքաղաքային սփռում՝ 10 (մեկական ժամանցային, երիտասարդական, երաժշտական, մեկ մանկապատանեկան, գիտակրթական, դաստիարակչական, ճանաչողական, մեկ միջազգային և տեղական լրատվական-վերլուծական, մեկ միջպետական, մեկ ընդհանուր և երեք վերահեռարձակվող հեռուստաալիք)։

- մարզային սփռում՝ 10 (ընդհանուր ուղղվածության և տվյալ տարածքի բնակչության հետաքրքրությունները բավարարող մեկական հեռուստաալիք յուրաքանչյուր մարզում)։

Թվային հեռուստատեսային հեռարձակման համակարգի ենթակառուցվածքների տեխնիկական լուծումները ամրագրվել և սկսվել են իրականացվել 2014 թվականի հունվարի 14-ից։ Աշխատանքներն իրականացնում է «Հայաստանի հեռուստատեսային և ռադիոհաղորդիչ ցանց» ընկերությունն իր հիմնական գործընկեր՝ շվեդական ԷՐԻՔՍՈՆ ընկերության հետ։ Աշխատանքներին մասնակցում են նաև համաշխարհային ճանաչում ունեցող իտալական՝ ԹԵԼՍԱՏ, պոլենական՝ ԷԼԹԻ, իսպանական՝ ՊՐՈՄԱՔՍ և այլ ընկերություններ¹։

Թվային հեռուստատեսային հեռարձակման համակարգը բաղկացած է հետևյալ համակցված օղակներից՝

- հանրապետական մուլտիպլեքսավորման, վերահսկման և կառավարման կենտրոն։

- թվային DVB-T2 վերգետնյա հեռարձակման հաղորդիչ ցանց

- օպտիկա-մանրաթելային կապի գծերի ցանց։

- DVB-S2 արբանյակային կապի ցանց։

Հանրապետական մուլտիպլեքսավորման, վերահսկման և կառավարման կենտրոնում իրականացվում է հեռուստաընկերություններից տրվող ազդանշանների ընդունում, կոդավորում, մուլտիպլեքսների ձևավորում և հաղորդում թվային DVB-T2 վերգետնյա հեռարձակման հաղորդիչ ցանցին։

Ընդհանուր առմամբ, ներկայումս թվային ազդանշանը հասանելի է Հայաստանի Հանրապետության բնակչության շուրջ 66.3 տոկոսին²։

Տեղեկատվական դարաշրջանը հեղաշրջել է նույնիսկ ամենահեռավոր գյուղերում ապրողների կյանքը։ «Գլոբալ գյուղակում³», որտեղ ձայներն ու պատկերները հեռավոր տարածություններից կարող են ազդել որպես հոգեբանական ու քարոզչական ազդեցության միջոցներ, օգնում են, որ աշխարհի տարբեր անկյուններում գտնվող մարդիկ տեղեկանան միմյանց գտնվելու վայրի, մտածողության, վարքագծի, սպասելիքների, նախասիրությունների և դժվարությունների մասին։ Գրելու և կարդալու հմտությունները ձեռք բերելով և համակարգչին ու համացանցին հասու լինելով նրանք դառնում են «Գլոբալ գյուղակի» ոչ թե դիտողներ, այլ անմիջական անդամներ և այդ միջոցով կարողանում են հաղորդակցվել միմյանց հետ։

2 Տե՛ս, նույն տեղում։

3 «Գլոբալ գյուղ» եզրույթն առաջին անգամ օգտագործել է կանադացի գիտնական Մ.Մաքլուիանը նկատի ունենալով այն հանգամանքը, երբ գերարագ էլեկտրոնային լրատվամիջոցները կապակցում են աշխարհը մեկ հսկայական սոցիալական համակարգում։

1 <http://tna.am/?p=457>, Հայաստանի հեռուստատեսային և ռադիոհաղորդիչ ցանցի պաշտոնական կայք։

Հաղորդակցական տեխնոլոգիաները նոր որակ և նոր չափանիշներ ներմուծեցին, ինչը ավանդական ԶԼՄ-ների փոխակերպման բուն պատճառ հանդիսացավ: Ժամանակակից հեռուստատարադրությունը լուրջ մարտահրավերների առջև է կանգնած: Հայաստանի հանրային և մասնավոր հեռուստաըն-

կերությունները պետք է օր առաջ ռազմավարական քայլեր մշակեն, որպեսզի կարողանան տեխնոլոգիական զարգացմանը զուգահեռ ստեղծել այնպիսի արտադրանք և կիրառել այնպիսի տեխնիկական և բովանդակային հնարքներ, որոնք հնարավորություն կտան ժամանակին համընթաց քայլել:

**ВОЗДЕЙСТВИЕ РАЗВИТИЯ КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА
ТРАНСФОРМАЦИЮ ТЕЛЕВИЗИОННОГО ПРОДУКТА
АСТГИК АВETИСЯН**

ЕГУ, кафедра телерадиожурналистики, кандидат филологических наук, доцент

Коммуникационные технологии развиваются с каждым днём. Количество пользователей интернета растёт, а число потребителей телевидения уменьшилось за последние десятилетия.

Современному телевидению приходится противостоять очень серьёзным вызовам. Общественное и коммерческие телекомпании Армении должны немедленно разработать стратегические действия, чтобы параллельно развитию технологий создать такой продукт, который поможет телевидению идти в ногу со временем.

**THE IMPACT OF DEVELOPMENT OF COMMUNICATION TECHNOLOGIES ON
TRANSFORMATION OF TELEVISION PRODUCT
ASTGHİK AVETISYAN**

YSU, Chair of Radio and TV Journalism, Candidate of Philological sciences, Associate professor

Communication technologies are developing day by day. The number of Internet users grows, while the number of TV consumers has been decreasing in recent decades.

The modern television faces very serious challenges. Public and business TV companies of Armenia should immediately develop strategic actions to create a product, which will help them keep pace with the development of technologies.